

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Lenky Hanovské *Hegelovský proud v československé filosofii 60. let aneb sonda do československé marxistické filosofie na motivu práce*

Námět disertační práce Lenky Hanovské *Hegelovský proud v československé filosofii 60. let aneb sonda do československé marxistické filosofie na motivu práce* vzbuzuje ve čtenáři slibná očekávání. Vždyť práce je dle Marxových slov „věcnou podmínkou lidského života“ a u Hegela představuje klíčový moment pohybu uznání. Z hlediska filosofické antropologie lze tedy u těchto dvou myslitelů jen stěží najít důležitější motiv. Toto prvotní určení se dále zcela legitimně rozšiřuje o historickou dimenzi, která má formou sondy zmapovat dění na československé filosofické scéně v šedesátých letech minulého století, a sice u autorů, kteří byli ať již z toho či onoho důvodu označováni za revizionisty. Autorka na s. 18 jasně vymezuje, na jaké pozici stojí: historizující části práce tvoří pouze pozadí k vypracování odpovědi na elementární otázku po „nějaké principiální odlišnosti hegelovského proudu od hrubého rovnostářského komunismu.“ (s. 159)

Práce je rozdělena do čtyř částí, kterým předchází úvod. V něm se autorka poctivě snaží definovat hegelovský proud. Nejsm si však jist, zda formulace: „Chceme-li proto uchopit hegelovskou tendenci jako revizionistickou a liberalizační, postačí si všimnout právě těch textů, které z hlediska politického určení filosofie uchopují Hegela 'nesprávně'. Stávají se tak předmětem kritiky jiných filosofických textů atd.“ je dostatečně distinktivní. Spíše se mi zdá, že se tu klade protiklad polické angažovanosti/neangažovanosti a avizovaná re-konstrukce hegelovského proudu následně probíhá výhradně v rámci tohoto protikladu. Jelikož se práce programově zřiká historizujícího nároku, je vcelku přijatelné, že první historická část se soustředí na rozpracování daného protikladu a modifikuje ho do podoby ortodoxnost versus revizionismus. Přesto si neodpustím poznámku, že na tomto místě mohla autorka zaujmout o něco diferencovanější stanovisko a zaměřit se na personální poměr autorů hegelovského proudu ke komunistické straně, obzvláště když později na s. 138 je z okruhu pojednávaných myslitelů vyloučen Jan Patočka právě proto, že nebyl marxista. (Patočka však zahrnut do práce není a je, neboť část věnovaná Ladislavovi Majorovi pojednává z velké části o Patočkové interpretaci Hegelovy Estetiky).

Druhá interpretační část se skládá ze zdařilého zreferování čtyř autorů hegelovského proudu - Ivana Dubského, Milana Sobotky, Karla Kosíka a Jiřího Peška. Proti nim je jako jakási antiteze postaven Jindřich Zelený, o němž se praví, že „Z jeho textů ... vystupuje nejvýrazněji to, co nazýváme hegelizující tendencí, protože on tuto tendenci pojmenovává, kritizuje a uvádí ve čtení Hegela 'na pravou míru'.“ Poněkud rozpačitý dojem takového východiska, jež se zdá stanovovat identitu hegelovského proudu pouze z negativity, jakoby neměla pozitivní sebeurčení, ještě narůstá, když narazíme na již známou formuli „pro výklad jakékoli teorie je v podstatě politická angažovanost interpreta nevyhnutelná a k formulaci teorie rozhodující“, třebaže následný výklad Zeleného textu *Praxe a rozum* ukazuje pouze argumentaci, proč Marxovo myšlení zakotvit nikoli v Hegelovi, nýbrž v Kantovi. Proto vůbec nerozumím závěru: „Veškeré pokusy interpretovat Marxe historicky správně, objektivně, v návaznosti na Hegela či jinou (zdůraznil J. Ch.) tradici, vždy kladou tutěž snahu, jakou kladou buržoazní teoretici, tedy snahu o absolutní východisko.“ (s. 105) Jako kdyby Hegel nepatřil do téže tradice jako Kant, o němž se o stranu dříve doslova říká: "Návaznost Marxe na Kanta a přihlášení se k jeho odkazu atd.“ Zdá se tedy, že problém neprobíhá po linii angažovanost x revizionismus, ale jedná se o otázku, nakolik je Marx převzetím dialektické metody Hegelovi zavázán. V celé části mi vůbec trochu chybí odstup od pojednávaných autorů a dotazování se na jejich závěry či východiska.

Ve třetí části se nejprve prohlubují analýzy druhé části o důležité aspekty odcizení, časovosti a dialektické metody. V podkapitole 3.5.1 posléze dochází k dokončení hermeneutického kruhu a autorka zodpovídá na začátku položenou otázku: „Rozdílnost tu tedy vyplývá v odlišné míře politična obsažené v této dějinnosti.“ (s. 161) Vzápětí však podniká další argumentační krok, ve kterém se dobírá toho, že principiální difference se kvůli „ontologii spočívající v pojetí bytí (skutečnosti) jako praxe a dialektiky jako metody a způsobu otevírání skutečnosti“ v zásadě nelze dobrat. Čtenář se na tomto místě nemůže zbavit otázky, jaký pohyb byl v průběhu práce vlastně vykonán?

Mnohem více otázek však vyvolává sporné, ba snad až destruktivní gesto, které si vysvětluji jako autorčinu snahu dobrat se závěru po závěru, tedy jako svého druhu bezradnost plynoucí z neuskutečněného pohybu. Za charakteristické přitom považuji, že u postavy Karla Michňáka vůbec poprvé vystupuje osobní nasazení vyjádřené jako „odvaha a neohroženost“ (s. 164-165), které nás přenáší na úplně jiné pole. Vše je ještě umocněno tím, že o něco dříve se o Michňákovi hovoří jako o „průměrném marxistickém filosofovi“ (s. 162), který „analyzuje práci ve stejném smyslu jako díla předchozí“. Poté následuje heideggerovsky

laděný výklad o překonání metafyziky bez jakékoli souvislosti s prací a dokonce bez jakékoli souvislosti s Marxem. Nemohu se zbavit dojmu, že autorka zde *úctuje* s filosofy hegelovského proudu jaksí za jejich zády, přičemž personálně patetický nádech je přinejmenším matoucí. Jako kdyby sonda zmíněna v názvu práce nebyla spuštěna dostatečně hluboko a vzorky, které nasbírala, byly natolik indiferentní, že o nich nelze říci nic více, než že patří do filosofické tradice.

Pro značné rozpaky nad celkovým rozvržením textu by ovšem neměly být opomenuty některé dílčí analýzy, které jsou opravdu kvalitní a vykazují druhý pól napětí, jež z práce mnohdy vyzařuje. Mám na mysli především pasáže o pojetí časovosti u Jiřího Peška či o principu člověčenství u Milana Sobotky. Jde o poměrně rozsáhlé úseky textového korpusu, a proto je škoda, že je autorka nedokázala synteticky propojit i se zbývajícími částmi a utekla ke zcela jinému způsobu kladení problému.

Právě díky těmto povedeným a dobře propracovaným kapitolám práci **doporučuji** k obhajobě s tím (anebo právě proto), že bych u ní rád slyšel autorčino vyjádření ke všem sporným bodům, jež jsem zmínil ve svém posudku.

V Neratovicích, 30. 4. 2017

Jakub Chavalka, Ph.D.